

10.30495/QSF.2023.1990428.3058

Research Article

Analysis of the Specific Rights of Martyrs by Looking at the Verses of the Holy Quran and the Laws and Laws of Countries (Case Study: Iran, America, China, Japan and Algeria)

Mohsen Bozorgi^{1*} , Mitra Zarrabi², Mohsen Taheri³

Abstract

The purpose of this article is to examine and analyze the specific rights of martyrs by emphasizing the verses of the Holy Quran and the laws of Iran and other countries. Therefore, the main question of the current research is: "What special rights do martyrs have from the perspective of the verses of the Holy Quran and the laws of Iran and other countries?" The hypothesis of the research is that by examining and analyzing the verses of the Holy Quran, two categories of rights for sacrificers can be drawn and identified: spiritual rights and material rights. From the point of view of Iranian laws and relying on some fundamentals of human rights, such as the right to happiness, the exclusive rights of martyrs can be analyzed. From the point of view of the laws of other countries, the specific rights of martyrs can be analyzed and investigated based on the principles of "lawful discrimination" and "right to happiness". This research is based on library studies. The method of this research is descriptive-analytical. One of the results of the research is that in order to compensate the material and spiritual damages of martyrs, the Islamic government should make sufficient efforts in this field by setting protective laws and regulations.

Keywords: Exclusive Rights of Martyrs, Holy Quran, Legal Discrimination, Right to Happiness, Spiritual Rights, Material Rights

1. PhD student, Public Law Department, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

2. Assistant Professor of Law Department, Damavand Branch, Islamic Azad University, Damavand, Iran

3. Assistant Professor, Department of Public Law, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

How to.Cite: Bozorgi M, Zarrabi M, Taheri M., Analysis of the Specific Rights of Martyrs by Looking at the Verses of the Holy Quran and the Laws and Laws of Countries (Case Study: Iran, America, China, Japan and Algeria), Journal of Quranic Studies Quarterly, 2023;14(54):225-250'

تحلیل حقوق اختصاصی ایثارگران با نگاهی به آیات قرآن کریم و حقوق و قوانین کشورها (مطالعه موردی: ایران، آمریکا، چین، ژاپن و الجزائر)

محسن بزرگی^{۱*}، میترا ضرابی^۲، محسن طاهری^۳

چکیده

هدف از این مقاله آن است که حقوق اختصاصی ایثارگران را با تاکید بر آیات قرآن کریم و قوانین ایران و دیگر کشورها مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. بنابراین سوال اصلی پژوهش حاضر این است: «ایثارگران از دیدگاه آیات قرآن کریم و قوانین ایران و دیگر کشورها دارای چه حقوق اختصاصی می باشند؟» فرضیه پژوهش آن است که با بررسی و تحلیل آیات قرآن کریم دو دسته حقوق برای ایثارگران قابل ترسیم و شناسایی است: حقوق معنوی و حقوق مادی. از دیدگاه قوانین ایران و با تکیه بر برخی مبانی حقوق انسانی، مانند حق بر خوشبختی حقوق اختصاصی ایثارگران قابل تحلیل است. از دیدگاه قوانین دیگر کشورها عموماً با تکیه بر مبانی «تبعیض روا» و «حق بر شادکامی» حقوق اختصاصی ایثارگران قابل تحلیل و بررسی است. این پژوهش بر اساس مطالعات کتابخانه ای انجام شده است. روش این پژوهش توصیفی-تحلیلی است. از نتایج پژوهش این است که برای جبران خسارت های مادی و معنوی ایثارگران، حکومت اسلامی با تنظیم قوانین و مقررات حمایتی تلاش های کافی را در این زمینه مبذول نمایند.

۱. دانشجوی دکتری گروه حقوق عمومی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

۲. استادیار گروه حقوق، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، دماوند، ایران

۳. استادیار گروه حقوق عمومی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

واژگان کلیدی: حقوق اختصاصی ایثارگران، قرآن کریم، تبعیض روا، حق خوشبختی، حقوق معنوی، حقوق مادی

مقدمه و بیان مسئله

برابری یکی از اصول و حقوق بنیادین بشر به شمار می رود این اصل در کنار منع تبعیض و نفی جانبداری در قانونگذاری و تصمیمات اداری تاثیر فراوانی دارد و در قوانین اساسی و قواعد بین المللی پذیرفته شده است. اما نکته مهم در این امر شکل گیری تناقضی در مفهوم اصل برابری در حقوق امروز است که از بطن تلاش برای برابری، گونه ای تبعیض در مناسبات حقوقی و اجتماعی به وجود می آید. این اقدام را تبعیض روا می نامند که نوعی تبعیض زدایی از طریق تبعیض است. از طرف دیگر امتیازات اعطایی به سربازان بازگشته از جنگ و بازماندگان آن ها موضوعی است که در خلال یا بلافاصله پس از هر جنگ مطرح و به سبب ماهیت تبعیض آمیز آن در نگاه اولیه به موضوعی بحث برانگیز تبدیل می شود و نظریات گسترده ای در مورد آن وجود دارد. در این میان حق بر خوشبختی و شادکامی و بهره گیری از جمله حقوق طبیعی هر انسانی به شمار می رود. خلل در این حقوق از طریق تجاوز به حقوق او یا سد موقت استفاده از آن یا ایجاد آسیب دائمی به منبع تغذیه آن که درون آدمی به شکل قوانین طبیعی، فطری و غریزی وجود دارد، منجر به لزوم جبران مضاعف می شود. در برخی شرایط چون وضعیتی که برای ایثارگران بعد از مجاهده به وجود می آید، دولت به نمایندگی از جامعه باید از طریق تبعیض مثبت به تدارک مادام العمر ضرر در حقوق طبیعی این مجاهدان فی سبیل الله بپردازد. در نظر گرفتن این امتیاز خاص برای ایثارگران که به خاطر سعادت عمومی ایثار کرده اند از دو طریق مبانی قرآنی و دینی و مبانی حقوقی قابل اثبات است. در پژوهش هایی که تاکنون انجام شده است عموماً بر تبیین برخی مبانی حقوقی حقوق اختصاصی ایثارگران تمرکز شده است. گرجی ازندریانی و زارع شحنه و فتوحی (۱۳۹۱) در تحقیق خود به تبیین دلایل موجهه اولویت های استخدامی ایثارگران و کهنه سربازان در حقوق ایران و آمریکا پرداختند. لکن مبانی قرآنی و فقهی و همچنین بررسی جامع قوانین ایران و دیگر کشورها در خصوص حقوق اختصاصی ایثارگران در این تحقیق مطمح نظر قرار نگرفته است. جاوید و نیک نژاد (۱۳۹۷) در پژوهش خود با تاکید بر حق خوشبختی، حق شادکامی به تحلیل حقوق اختصاصی ایثارگران پرداخته اند. لکن مبانی قرآنی و فقهی این حقوق و همچنین قوانین کشورهای دیگر مورد بررسی و تحلیل قرار نگرفته است. در نتیجه در پژوهش های پیشین تحلیل و بررسی مبانی قرآنی و فقهی و همچنین مبانی حقوق ایران و تحلیل جامع قوانین ایران و دیگر کشورها مورد نظر قرار نگرفته است امری که ضرورت انجام پژوهش حاضر را توجیه و ضروری می نماید. بنابراین پرسش اصلی

پژوهش حاضر آن است که «ایثارگران از دیدگاه آیات قرآن کریم و قوانین ایران و دیگر کشورها دارای چه حقوق اختصاصی می باشند؟» برای پاسخ به این سوال با روش توصیفی- تحلیلی آیات قرآن کریم، قوانین ایران و کشورهای ایران، آمریکا، چین، ژاپن و الجزایر مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد.

حقوق ایثارگران از دیدگاه قرآن کریم

حقوق معنوی

۱- «لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ۖ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً ۗ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۗ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا؛ (نساء: ۹۵) آن گروه از مؤمنانی که بدون بیماری جسمی او نقص مالی، و عذر دیگر، از رفتن به جهاد خودداری کردند و [در خانه نشستند، با مجاهدانی که در راه خدا با اموال و جان هایشان به جهاد برخاستند، یکسان نیستند. خدا کسانی را که با اموال و جان هایشان جهاد می کنند به مقام و مرتبه ای بزرگ بر خانه نشینان برتری بخشیده است. و هر یک از این دو گروه] را [به خاطر ایمان و عمل صالحشان] وعده پاداش نیک داده، و جهادکنندگان را بر خانه نشینان [بی عذر] به پاداشی بزرگ برتری داده است.»

علامه طباطبائی در تفسیر این آیه می نویسد: «این تفصیل و برتری دادن مجاهدین بر قاعدین به منزله بیان و شرح است برای تفصیلی که قبل از این جمله بطور اجمال ذکر شده بود و علاوه بر شرح و تفصیل فائده دیگری را نیز دارد و آن این است که اشاره کند به اینکه مومن سزاوار نیست به آن وعده حسنی که خدای تعالی به عموم مؤمنین (چه مجاهدین و چه قاعدین) داده بود قناعت کند و وعده: (و کلا وعد الله الحسنى) را دست آویز قرار داده، از رفتن به جنگ و شرکت در جهاد فی سبیل الله و تلاش در اعلاى کلمه حق و کوبیدن باطل کسالت بوزد، زیرا درست است که خدای تعالی به قاعدین نیز حسنی می دهد ولی مجاهدین را به درجاتی از مغفرت و رحمت اختصاص داده که نمی توان آن را نادیده گرفت و در امر آن مغفرت و رحمت سهل انگاری نمود.» (طباطبائی، ۷۲/۱۳۷۴، ۵).

۲- «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمْ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (توبه: ۱۱) بدرستی که خداوند از مؤمنان جانها و مالهایشان را خریده، در مقابل این که بهشت از آن آنها باشد، در راه خدا کارزار می کنند و می کشند و کشته می شوند، این وعده حقی است که در تورات و انجیل و قرآن ذکر شده است و کیست

که در عهدش از خدا وفادارتر باشد؟ پس به معامله ای که انجام داده ایدشادمان باشید و این همان رستگاری بزرگ است».

خدای سبحان در این آیه به کسانی که در راه خدا با جان و مال خود جهاد می کنند وعده قطعی بهشت می دهد و می فرماید که این وعده را در تورات و انجیل هم داده ، همانطور که در قرآن می دهد. خداوند این وعده را در قالب تمثیل بیان نموده و آن را به خرید و فروش تشبیه کرده است ، یعنی خود را خریدار و مؤمنین را فروشنده و جان و مال ایشان را کالای مورد معامله و بهشت را قیمت و بهاء و تورات و انجیل و قرآن را سند آن خوانده است ، و چه تمثیل لطیفی بکار برده است ؛ و در آخر مؤمنین را به این معامله بشارت داده و به رستگاری عظیمی تهنیت گفته است . (طباطبائی، ۱۳۷۴، ۵۳۹/۹)

۳- «...لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ» (توبه: ۱۲۰) هیچ تشنگی و رنج و گرسنگی در راه خدا به آنان نمی رسد، و در هیچ مکانی که کافران را به خشم می آورد، قدم نمی گذارند، و از هیچ دشمنی انتقام نمی گیرند [و با نبرد با او به کام دل نمی رسند] مگر آنکه به پاداش هر یک از آنان عمل شایسته ای در پرونده آنان ثبت می شود؛ چرا که خدا پاداش نیکوکاران را تباه نمی کند».

در این آیه شریفه سخن از اجر معنوی ایثارگران است. خداوند متعال ایثارگری را عمل صالح معرفی کرده است و اجر و مزد این اعمال صالح را بر خود فرض دانسته است. از این آیه می توان چنین استفاده کرد که همان طور که ایثارگران نزد خداوند اجر و منزلت دارند و مورد تکریم الهی قرار می گیرند باید مورد تکریم عموم شهروندان قرار گیرند. حکومت اسلامی نیز که داعیه دار ترویج ارزش های قرآنی و الهی است نیز نمی تواند نسبت به تجلیل و گرامیداشت ایثارگران بی تفاوت باشد بلکه باید در این راستا با انجام اقدامات گوناگون و وضع قوانین به تکریم این قشر نیکوکار پردازد.

علامه طباطبائی در تفسیر این آیه می نویسد: «این آیات (۱۱۱-۱۲۱ سوره توبه) در باره مطالب گوناگونی است که یک غرض واحدی ، همه را به هم مرتبط و به آن غرضی که آیات قبلی در مقام بیان آن بود مربوط می سازد، زیرا این آیات در پیرامون جنگ و جهاد است . بعضی از آنها مؤمنین مجاهد را مدح نموده و وعده جمیل داده است».(همان، ۵۴۷).

تحلیل

از مجموع آیات مورد اشاره چنین استفاده می شود که در نظر خداوند متعال جهاد و ایثارگری دارای «فضیلت» و مجاهد و ایثارگر دارای «اجر معنوی» نزد پروردگار می باشد. بنابراین از نظر

شارع مقدس باید چنین افرادی در جامعه گرامی داشته شوند و مورد احترام و تکریم قرار گیرند. شاید بتوان بخشی از تکریم و گرامیداشت مقام شامخ مجاهدین و ایثارگران را با جبران خسارت های جسمی و مادی که به آنها وارد شده است ترمیم کرد و اعطای «اجر مادی» منافاتی با اجر معنوی ندارد چرا که اساساً هیچ چیز جایگزین «اجر معنوی» ایثارگران نزد خداوند متعال نمی گردد لکن این بدان معنا نیست که جامعه، کارگزاران و حکومت اسلامی نسبت از تکریم معنوی و مادی ایثارگران غفلت بورزد چرا که مجاهد و ایثارگر در راه خدمت به جامعه متحمل آسیب های جسمی و مادی شده است و اکنون این جامعه و حکومت است که باید پاسخگوی غرامت این از خودگذشتگی و جانفشانی باشد. بنابراین از مذاق شریعت چنین استنباط می گردد که تکریم و بزرگداشت ایثارگران امری مطلوب نزد پروردگار است لکن شیوه های اجرای این تکریم به عقلا و حکومت اسلامی سپرده شده است تا با انتخاب بهترین شیوه ها مجاهدان فی سبیل الله را تکریم نمایند.

حقوق مادی

گذشته از اجر معنوی که قرآن کریم برای ایثارگران بیان کرده است می توان بااستناد به برخی آیات کریمه قرآن، لزوم اجر مادی ایثارگران را نیز استنباط کرد.

آیات قرآن کریم

۱- «وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَيَّ عَبْدَنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ ۗ وَاللَّهُ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (انفال: ۴۱) و بدانید هر چیزی را که از راه جهاد یا کسب یا هر طریق مشروعی ا به عنوان غنیمت و فایده به دست آوردید [کم باشد یا زیاد] یک پنجم آن برای خدا و رسول خدا (صلی الله علیه وآله) و خویشان پیامبر، و یتیمان و مسکینان و در راه ماندگان است، اگر به خدا و آنچه بر بنده اش روز جدا کننده حق از باطل، روز رویارویی دو گروه مؤمن و کافر در جنگ بدر ا نازل کردیم، ایمان آورده اید پس آن را به عنوان حقی واجب به خدا و رسول و دیگر نامبردگان بپردازید؛ و خدا بر هر کاری تواناست»

علامه طباطبایی آیه فوق الذکر در کنار دو آیه دیگر از سوره انفال می گذارد و در تفسیر این آیات می نویسد: «از مجموع این سه آیه این معنا استفاده می شود که اصل ملکیت در غنیمت از آن خدا و رسول است، و خدا و رسول چهار پنجم آن را در اختیار جهادکنندگان گذارده اند تا با آن ارتزاق نموده، و آن را تملک نمایند، و یک پنجم آن را به خدا و رسول و خویشاوندان رسول و غیر ایشان اختصاص داده تا در آن تصرف نمایند.» (طباطبائی، همان، ۸/۹) بنابراین مستفاد از این

آیه آن است که مجاهدان و ایثارگران در راه خدا از غنائم جنگی بهره دارند و مالک آن میشوند و باید یک پنجم آن را در اختیار رسول مکرم قرار دهند. در نتیجه این آیه بر «حق مادی» ایثارگران بر غنائم دلالت می نماید.

۲- «فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»، (انفال: ۶۹) آنچه از غنیمت [در میدان جنگ] گرفته اید، حلال و پاکیزه بخورید و از خدا پروا کنید؛ یقیناً خدا بسیار آمرزنده و مهربان است.» این آیه نیز به صراحت از حلیت استفاده از غنائم جنگی توسط ایثارگران و مجاهدان فی سبیل الله دارد.

تحلیل

در صدر اسلام بعد از آنکه خمس غنائم جنگی جدا می شد ما بقی را بین مبارزان و مجاهدانی که در جنگ حضور داشته اند تقسیم می کردند (کلینی، ۱۴۰۷، ۴۳/۵، طوسی، ۱۴۲۳، ۱۲۸/۴). باتوجه به اینکه امروزه امکان تقسیم غنائم جنگی نیست سزاوار است امتیاز و پاداش دیگری برای رزمندگان جنگ در نظر گرفته شود که جایگزین غنائم جنگی باشد و تقریباً با آن برابری کند. همچنین اگر احياناً در مسیر انجام وظیفه دچار ضررها و خساراتی شدند باید بیت المال و نظام اسلامی خسارات آنان را جبران نماید. مثل جایی که فرزندان و همسران رزمندگان بی سرپرست مانده اند، بیت المال باید متکفل هزینه های آنان شود زیرا در غیر این صورت خلاف عدالت و ظلم خواهد بود.

شیخ طوسی که از پیش گامان در فقاہت و استاد همه فقہاء بزرگ است اصل چنین وظیفه ای را برای بیت المال مسلم دانسته و فرموده است: اگر رزمنده ای بمیرد یا کشته شود و فرزندان یا همسری باقی گذاشته باشد مخارجشان از بیت المال داده می شود نه از غنیمت. (طوسی، ۱۳۸۷ق، ۷۳/۲)

از این کلام استفاده می شود جبران خسارت هایی که رزمندگان و مجاهدین در مسیر جهاد و دفاع از اسلام متحمل شده اند بر عهده بیت المال و نظام اسلامی است.

در نظام جمهوری اسلامی، برای کسانی که در سال های مبارزه با رژیم شاهنشاهی و بعد آن در مبارزه با عوامل استکبار جهانی (صدام، منافقین و...) متحمل خسارت هایی شده اند امتیازاتی در نظر گرفته شده است که تنها اداء بخشی از حق آنان است. علاوه بر این می توان گفت تشویق افراد جهادگر و مبارز فقط به نفع خود آنها نیست بلکه کل جامعه در این ماجرا ذی نفع اند چون تشویق چنین افرادی موجب گسترش روحیه ایثارگری و خدمت و در نتیجه سلامت و امنیت جامعه خواهد بود که اگر نظام اسلامی به این تکلیف عمل نکند در حق جامعه ظلم کرده است.

خداوند متعال همانطور که خود عادل است در قرآن کریم بارها امر به اجرای عدالت کرده است. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ ... فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ ۖ أَنْ تَعْدِلُوا ۗ وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا (نساء: ۱۳۵)» ای اهل ایمان! (همواره در همه امور زندگی) قیام کننده به عدل،... از هوای نفس پیروی نکنید تا از حق منحرف شوید. و اگر زبانتان را [به سوی گواهی ناحق و دروغ] بپیچانید، یا از گواهی دادن روی برتابید؛ یقیناً خدا همواره به آنچه انجام می دهید، آگاه است.» «قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ... (سوره الأعراف آیه ۲۹)؛ بگو: پروردگار من شما را به عدل و درستی امر کرده» «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۗ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ ۙ أَلَّا تَعْدِلُوا ۗ اَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۗ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ» (مائده: ۸) ای اهل ایمان! همواره [در همه امور] قیام کننده برای خدا و گواهان به عدل و داد باشید. و نباید دشمنی با گروهی شما را بر آن دارد که عدالت نورزید؛ عدالت کنید که آن به پرهیزکاری نزدیک تر است. و از خدا پروا کنید؛ زیرا خدا به آنچه انجام می دهید آگاه است.»

مفهوم عدالت در متون اسلامی و نیز نزد فلاسفه و حقوقدانان مسلمان عیناً مترادف برابری نیست بلکه عدالت به معنای دادن هر حقی به صاحب آن است (اعطاء کلّ ذی حقّ حقه). (مطهری، ۱۳۶۱: ۵۵/۱) نهایت این که در شرایط یکسان، مقتضای عدالت، برابری در حقوق و تکالیف است. (همان: ۸۹) همچنانکه در بسیاری موارد، لازمه عدالت نابرابری و تفاوت گذاشتن است. (منتظری: ۱۴۰۸، ۱۸۹/۲). آنچه در مرحله وضع قوانین اهمیت می یابد تحقق عدالت حقوقی و ایجاد تعادل و تشابه میان حقوق، مسئولیت ها و تکالیف هر فرد است نه برابری همه قوانین نسبت به تمامی افراد.

اکنون در مساله مورد بحث که حقوق اختصاصی ایثارگران می باشد باید به اقتضای قاعده قرآنی و فقهی «عدالت» توجه کرد. عدالت اقتضای آن را دارد که صدمات و خساراتی که به ایثارگران و رزمندگان جبهه حق وارد آمده است توسط حکومت اسلامی جبران گردد. چرا که ایثارگران در راه حمایت و دفاع از اسلام، سرزمین مسلمانان، و جان و ناموس و اموال مسلمین قیام کرده و جهاد کردند و متحمل خسارت های فراوانی شده اند لذا به حکم عقل که شرع نیز با استناد به قاعده «کل ما حکم به العقل حکم به الشرع» آن را تایید می کند باید خسارت ها و ضرر و زیان های وارده به ایثارگران را جبران کرد و اگر حکومت اسلامی در صدد جبران این خسارت ها بر نیایند حقوق حقه ایثارگران تضییع و مصداق بی عدالتی و ظلم است. در نتیجه اقتضای قاعده عدالت آن است که برای جبران خسارت های مادی و معنوی ایثارگران و مجاهدان راه حق حکومت اسلامی اعم از قوای سه گانه و سایر ارکان آن با تنظیم قوانین و مقررات حمایتی تلاش های کافی را در این زمینه مبذول نمایند.

حقوق ایثارگران از دیدگاه حقوق و قوانین ایران و دیگر کشورها

مبانی حقوق اختصاصی ایثارگران

تبعیض مثبت (تبعیض روا)^۱

تبعیض مثبت یا تبعیض روا را اینگونه می توان تعریف کرد: «تبعیض روا تفاوت حقوقی موقتی است که قانونگذار آن را به نفع یک گروه از اشخاص حقیقی یا حقوقی و به زبان گروهی دیگر تجویز می نماید تا نابرابری های پیشین آنها را جبران نماید.» (ویژه، ۱۳۹۳: ۲۲۳) اعمال این تبعیض موقعیت گروه یا افراد فرودست اجتماعی را در قبال گروه یا افراد دیگر ارتقا می دهد و در واقع آنها را به سوی برابری رهنمون می کند. مهمترین روش هایی که در سازوکارهای تبعیضی مثبت به کار رفته اند عبارتند از:

روش ذخیره (Reservation)

روش ذخیره یعنی به انحصار درآوردن تعداد خاصی از موقعیت ها برای نمونه از کرسی های مجلس های نمایندگان یا سمت های اجرایی برای برخی از اقلیت ها. این روش در کشورهایی همچون زلاندنو، مجارستان، کلمبیا و حتی در کشور خودما برای اقلیت های دینی به کار گرفته شده است.

روش سهمیه بندی (Quota)

روش سهمیه بندی به روش ذخیره شباهت دارد اما تعداد جایگاه ها بر اساس یک نسبت به کل [درصد] تعیین می کند. این روش در کشورهایی همچون هند و پاکستان تقریباً در تمامی رده های سیاسی پایین و متوسط به کار گرفته میشود و تأثیرات مثبتی در افزایش میزان مشارکت در سطوح محلی داشته است.

روش رقابت خاص (Limited or special Competition)

به معنی ایجاد حوزه های متفاوت رقابتی برای اعضای یک گروه خاص به صورتی که کمبود و ضعف اولیه آنها را جبران کند. امروزه تقسیم بندی جنسیتی در رقابت های ورزشی در سراسر جهان اعمال میشود و همین تقسیم بندی در مسابقات ورزشی برای افراد سالم و معلول نمونه های جالفتاده و موثر در این زمینه هستند.

معافیت (Exemption)

1- Legitimate discrimination.

یعنی معاف کردن افراد گروه مورد نظر از برخی شرایط برای گزینش (تحصیلات، سن و...) این روش در بسیاری از کشورها از جمله در کشور خود ما برای جانبازان و ایثارگران جنگ تحمیلی به اجرا در می آید.

تشویق و کمک در گزینش (Civil war)

کمک به شرکت بیشتر اعضای یک گروه محروم برای رقابت در یک گزینش، بدون ارائه ضمانتی در انتخاب شدن آنها، این روش، یا هدف افزایش انگیزش را دنبال میکند یا کمک به انتخاب شدن اعضای یک گروه محروم در فرایند گزینش از طریق توصیه ها و ایجاد انگیزش در انتخاب کنندگان. (فکوهی، ۱۳۸۴: ۳۵)

حق بر خوشبختی

مهمترین توسعه ای که به تازگی در تحقیقات علوم اجتماعی رخ داده است ظهور گروهی محققان بین رشته ای متشکل از روانشناسان و اقتصاددانان و تحلیلگران سیاستهای عمومی با علاقه بسیار به مطالعات شادکامی است. (Kahneman, Diener & Schwarz, 1999) امروزه این تحول به حقوق نیز رسیده است. از سال ۲۰۰۷ م. شمار زیادی مقاله و کتاب به طبع رسیده است که یافته های علوم اجتماعی درباره شادی را در متن مباحث حقوقی به کار گرفته است. روی نهادن به سوی شادی در میان حقوقدانان آن قدر بوده است که بتوان در کنار عدالت خواهی و آزادیخواهی از غایتمداری حقوقی ممکن دیگری به نام شادیخواهی سخن گفت. رویکرد اولیه این دسته از حقوقدانان توجیه ضرورت اعمال برخی تغییرات در حوزه هایی چون حقوق ضمان قهری (شبه جرم) (Bagenstos & Schlanger, ۲۰۰۷) عدالت کیفری، حقوق نظام راهبری بنگاه ها (شرکتها) و نظام مالیاتی (Bagaric & McConvill, 2005) بوده است.

گرامت شادی؛ این عبارت برانگیزاننده که توانسته است در میان مفاهیم حقوقی برای خود جایی دست و پا کند نخستین بار از سوی یک اقتصاددان در سال ۱۹۸۳ م. ابداع شد که در قضیه (Sherrod v. Berry) با موضوع قتل خطایی برای کمک به ارزیابی و تصدیق برخی ادعاها به کمک فراخوانده شده بود. کمک در قضیه ای که طی آن علاوه بر ادعایی کلی مبنی بر غرامت زندگی متوفی، غرامت از دست دادن لذت زندگی نیز درخواست شده بود که بعدها توانست مواردی چون جراحت و صدمه را تحت عنوان رنج و درد تحت پوشش قرار دهد. (Tammelleo, 1990: 778)

ما میتوانیم از اصطلاحاتی همچون «ضرر یا خسارت غیرمالی»^۱، «خسارت غیر اقتصادی»^۲، «خسارات کلی»^۳ نیز بدون وجود تفاوت قابل ملاحظه ای استفاده کنیم. «ما این نکته را درک میکنیم که آنچه از آن تحت عنوان «خسارت ناهویدا»^۴ یاد می شود یعنی خساراتی که به دارایی ثروت یا درآمد فرد وارد نشده است و لذا این قابلیت را دارا نیست که به صورت کمی با روشهای مالی و با ارجاع به بازار و چرخه دادوستد ارزیابی شود. بنابراین ما در اینجا با حوزه ای وسیع و بسیار پیچیده از معیارها روبه رو هستیم. حوزه ای که می خواهد عیوب و نقصان وارده بر جسم و روان فرد صدمه دیده و حتی فشار عاطفی و اضطراب ناروای وارده را صرف نظر از اینکه آیا لطمه ای به دارایی و درآمد فرد صدمه دیده وارد شده است یا خیر؟ به عنوان خسارتی که میبایست مستقلاً جبران شود در نظر بگیرد» (Rogers, Bagińska; ۲۰۱۱: 246).

دادگاههای ایالات متحده و اروپا همواره ادعای جبران خسارت ناهویدا را امری قابل استماع دانسته اند. با این حال هم این نظامهای حقوقی در خصوص روشهای مناسب برای ارزیابی و قرائت مالی از مقوله درد و رنج به تردیدی عمیق دچار شده اند (Komesar, ۱۹۷۴: ۲۴۷). تلاش در جهت پرداخت خسارت برای جبران درد و رنج دارای تاریخی طولانی و بحث آمیز است (O'Connell & Carpenter, 1983: 83-109).

رنج؛ متردافی برای تقویت منفی^۵ یا عذاب است که موجب میشود تمایلی به متوقف کردن رفتاری مشخص در انسان پدید آید، اگرچه تقلا برای محروم کردن یا کاهش دادن توانایی مدعی برای وصول غرامت شادی از کف رفته اش هم، کم نبوده است (Rubin, ۱۹۹۲: ۳۷۱ & Calfee). در قضیه بوان علیه بلک ول غرامت شادی اینطور تعریف شده است: «توانی برای محدودیتهای ناشی از قصور یا تقصیر متهم که بر قابلیت های فرد قربانی برای بهره مند شدن از خوشی و لذت فعالیت های معمول در زندگی روزمره وارد شده و به همین ترتیب توانی برای ناتوان شدن قربانی در تعقیب استعدادها، علاقه ها، تفریحات و سرگرمی های مربوط به فراغت است» (Schlanger & Bagenstos, 2007). گواهی این غرامت به معنای برآورد ارزش ریالی میزان ضرر ناشی از «زدست رفتن لذت زندگی»^۶ یا «زدست دادن روابط اجتماعی»^۷ است (Tinari, 1999). این غرامت همه

1 - non-pecuniary loss or damages.

2 - non-economic damages.

3 - general damages.

4 - non-patrimonial loss.

5 - negative reinforcement.

6 - lost enjoyment of life.

7 - loss of social relationship.

جانبه است؛ یعنی اینکه دربرگیرند^۱ جبران هم^۲ چیزهایی است که فرد قربانی قابلیت التذاذ نسبت به آنها را از دست داده است.

گرامت شادی گرامتی «فراگیر»^۱ است. گزینش برخی لذت های متعارف و معمول در زندگی روزمره و ترجیح آنها به سایر لذت ها از همین دست بلامرجح خواهد بود. فراتر از اینکه لذت ها خصوصیتی درخصوص یکدیگر ایجاد نمی کنند، عادلانه نیست که در مقام تمیز لذت های مهم از آنها که کمتر مهم اند خود را مهیای آن بدانیم که می توانیم کاملا جای فرد قربانی بنشینیم و به جای او دربار^۲ اهمیت خوشی ها تصمیم بگیریم. این گرامت توانی است برای هرآنچه از لذت ها که قربانی توان بهره مندی از آن را از دست داده است. حتی در نوعی از این لذات نیز رجحانی برای یک سلیقه^۳ به خصوص وجود ندارد برای مثال کسی که شنوایی خود را از دست داده است و قبلا موسیقی هایی در سطح بالا و بسیار متعالی گوش می کرده است با فردی که علاقه مند به موزیک های پیش پافتاده (کوچه بازاری) است، هیچ تفاوتی ندارد. حتی این گرامت در مقابل از دست دادن قابلیت تحت تاثیر قراردادن دیگران نیز در روابط اجتماعی مثل بهره مند شدن از توجه و علاقه^۴ دیگری یا زوال برخی تمایلات طبیعی قابل طرح و دسترسی است. (Ingram, 1990: ۴۲۳).

نظریه های ترمیمی و حمایتی به کمک جبران در حق شادکامی شتافته اند. نظریه تبعیض مثبت و ترمیم هنوز هم در توجیه برقراری سهمیه در دانشگاه ها برای جانبازان و نیاز به تعریف حقوقی نوین دارد. امروزه اغلب قریب به اتفاق کشورهای جهان مقرراتی درخصوص حمایت مضاعف از سربازان از کارافتاده یا کهنه سربازان وضع کرده اند، اما در این بین تنها تعداد انگشت شماری از کشورها همچون ایالات متحد^۵ آمریکا و جمهوری اسلامی ایران به ایجاد امتیازات و سهمیه های آموزشی برای فراهم کردن امکان تحصیل این گروه از سربازان در مراکز آموزش عالی همت گمارده اند.

قوانین حمایتی ایران

در قوانین ایران پس از پیروزی انقلاب اسلامی قوانینی در راستای حمایت از ایثارگران به تصویب رسید. اولین قانون حمایتی در این باره در مورخ ۱۶/۰۶/۱۳۶۱ تحت عنوان «قانون راجع به معافیت آن عده از معلولین انقلاب اسلامی که قادر به کار می باشند همچنین افراد خانواده شهدا و معلولین از شرط بند ج ماده ۱۴ قانون استخدام کشوری»، به تصویب رسید طبق این قانون آن عده از معلولین انقلاب اسلامی ایران که قادر به انجام کار (در مواردی) می باشند همچنین افراد خانواده شهداء و معلولین انقلاب اسلامی ایران که دارای حداقل شرط تحصیلی مندرج در بند "ج" ماده ۱۴

1 - all encompassing.

قانون استخدام کشوری نمی‌باشند، برای ورود به خدمت رسمی دروزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شهرداریهای مشمول قانون مزبور با موافقت وزیر یا رئیس دستگاه مربوط از شرط مذکور معاف خواهند بود و از وجود آنان در مشاغل رسته خدمات و فنی و حرفه‌ای استفاده خواهد شد. سپس در سال ۱۳۶۳ تحت عنوان «ماده واحده قانون الحاق سه تبصره به قانون راجع به معافیت آن عده از معلولین انقلاب اسلامی که قادر به به کار می‌باشند همچنین افراد خانواده شهدا و معلولین از شرط بند ج ماده ۱۴ قانون استخدام کشوری»، به تصویب رسید. با این قوانین فقط به حمایت از معلولان و زندانیان و مفقودان دوران انقلاب یا جنگ از طریق معافیت از حداقل مدرک تحصیلی و سازوکارهای تامین اجتماعی و بیمه می‌پرداختند. همچنین مجلس شورای اسلامی در مورخ ۱۳۶۴/۱۱/۳ «قانون الزام دولت جهت استخدام ده درصد از پرسنل مورد نیاز خود از بین جانبازان انقلاب اسلامی و بستگان شهداء» را به تصویب رساند براساس این قانون کلیه وزارتخانه‌ها، نهادهای انقلاب اسلامی، مؤسسات و شرکتهای و کارخانه‌های دولتی و بانکها و شهرداریها و کلیه دستگاههایی که به‌نحوی از بودجه عمومی دولت استفاده می‌کنند، موظفند از تاریخ تصویب این قانون حداقل ده درصد از پرسنل مورد نیاز خود را از بین جانبازان انقلاب اسلامی و فرزندان شهداء، اسراء، مفقودین و جانبازان از کارافتاده، در صورتی که افراد واجد شرایط در میان آنان وجود داشته باشد، با رعایت سایر مقررات مربوطه ضمن هماهنگی با بنیاد شهید انقلاب اسلامی تأمین نمایند. بعدها در سال ۱۳۶۷ نیز مجلس شورای اسلامی «قانون استخدام جانبازان» را به تصویب رساند. بر اساس این قانون جانبازان از امتحانات کتبی معاف و برای خدمت در دستگاه‌های دولتی فقط گزینش صورت خواهد گرفت. البته قوانین متعدد دیگری نیز در حمایت از جانبازان و ایثارگران به تصویب مجالس شورای اسلامی رسید که مهمترین این حمایت‌هایی قانونی عبارتند از: ۱- اولویت برای استخدام در مشاغلی که تجربیات دوران خدمت نظام در آن‌ها موثر است (قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۷/۷/۱۳۶۷) ۲- حفظ شغل حتی با از دست دادن بخشی از توانایی لازم برای انجام شغل (بندالف و ب ماده ۱۰۸ قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۷/۷/۱۳۶۶) ۳- اعطای ارشدیت (۱۰۹ ماده قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۷/۷/۱۳۶۷)، مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱، قانون استخدام وزارت اطلاعات مصوب ۱۳۷۴/۴/۲۵، قانون استخدام نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۲/۱۱/۱۷) ۴- حفظ حقوق و مزایای اشتغال (ماده ۱۴۵ و ماده ۱۵۷ و تبصره آن قانون ارتش جمهوری اسلامی ایران ۱۳۶۷/۷/۷)، ۵- محاسبه دوران خدمت نظام در محاسبه میزان تجربه و بازنشستگی (ماده ۶ قانون تسهیلات استخدامی و جانبازان انقلاب اسلامی مصوب ۳۱/۲/۱۳۷۴) ۶- منظور نمودن حق تقدم برای ادامه خدمت در موقع کاهش نیروی کار سازمان (ماده ۶ قانون نحوه

تعدیل نیروی انسانی دستگاه های دولتی مصوب ۱۳۶۶/۱۰/۲۷-۷-قراردادن ایثارگران درصدر فهرست افراد واجد شرایط بدون آنکه امتیازتی که به دست می آوردند در نظر گرفته شود(قانون گزینش معلمان وکارمندان آموزش و پرورش مصوب ۱۳۷۴/۱۴/۶-۸-داشتن اولویت برای استخدام در دستگاه قضا درفرض دارابودن شرایط مساوی(ماده ۱۱ آیین نامه اجرایی قانون گزینش و استخدام قضات مصوب ۱۳۷۹/۱/۳۱) ۹-انتخاب محل خدمت به اختیار کارمند در دستگاه قضاء(همان) اولویت در تبدیل وضعیت از قراردادی، پیمانی، و غیره به رسمی(تبصره ماده ۲۶ قانون حمایت از آزادگان پس ازورود به کشور مصوب ۱۳۶۸/۹/۱۲)، ۱۱-احتساب مدت اسارت به میزان دو برابر(همان). ۱۲-احتساب مدرک تحصیلی بالاتر در پرداخت حقوق و مزایا.

مجلس شورای اسلامی با هدف تجميع قوانین متعدد در راستای حمایت از جانبازان و ایثارگران در مورخ ۱۳۹۱/۱۲/۱۴ «قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران» را به تصویب رساند. طبق این قانون حمایت از ایثارگران، جانبازان و خانواده های معظم شهدا در چند فصل پیش بینی شد: حمایت از مسکن با تسهیلات خرید یا ساخت مسکن، رسیدگی به وضع بهداشت و درمان، تسهیلات اداری و استخدامی، اشتغال و کارآفرینی، معیشت و رفاه و امور فرهنگی، آموزشی، ورزشی و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت.

قوانین حمایتی آمریکا

در قوانین آمریکا برنامه های حمایتی از کهنه سربازان و خانواده های آنها مقرر شده است. از جمله برنامه های حمایتی از کهنه سربازان آمریکایی «اولویت استخدامی» می باشد. در طول تاریخ آمریکا قوانین متعددی در این باره به تصویب رسید تا اینکه در سال ۱۹۵۳ با تصویب کنگره، کهنه سربازان ملزم شدند بدون محاسبه نمراتی که به عنوان پاداش به آن ها داده می شد، در امتحانات استخدامی نمرات قبولی به دست آورند؛ و نیز طبق تصویب کنگره، سربازان قدیمی معلول و دارای حق تقدم، به کسی اطلاق می شد که دست کم دارای ده درصد از کارافتادگی قابل غرامت باشد. (P.L. 371, 83rd Cong., 1st Sess., Aug. 14, 1953, 67 U.S. Stat, 581. این اصلاحات که در قانون نه ساله حق اولویت سربازان قدیمی به وجود آمد، گشایشی در کار ایجاد کرد و دو نقطه ضعف قانون را مرتفع ساخت. این اصلاحات از حمایت سازمان های بزرگ کهنه سربازان آمریکا از جمله «لژیون آمریکایی»^۱ برخوردار گردید.

یکی از برنامه های حمایتی از کهنه سربازان «دریافت مزایای پرداختی» است. بیشتر کهنه سربازان و استفاده کنندگان میتوانند این مزایا را به وسیله حساب بانکی از طریق انتقال وجه

1 -American Legion.

الکترونیکی، پس انداز، یا اوراق قرضه دریافت میکنند. در بعضی مناطق دریافت کنندگان مزایایی که در مؤسسات مالی حساب ندارد می توانند یک حساب انتقال الکترونیکی بیمه شده را باز کنند که ماهیانه سه دلار هزینه دارد و صورتحساب ماهیانه را به آنها عرضه کرده و همچنین امکان برداشت نقدی از آن وجود دارد. علاوه بر این دریافت کنندگان می توانند مزایایشان را از طریق چک نیز دریافت نمایند. (www.vba.va.gov/bln/21/Rates)

دریافت «مستمری»^۱ یکی دیگر از امتیازات قانونی اعطایی به کهنه سربازان آمریکایی میباشد. کهنه سربازان با درآمد کمی که بطور کلی و برای همیشه معلول هستند، یا سن ۶۵ سال و بیشتر دارند، در صورتی که ۹۰ روز یا بیشتر رزمنده فعال بوده باشند و حداقل در این دوره یک روز را حال جنگ سپری کرده باشند، میتوانند از حمایت‌های مالی بهره مند شوند. بطور کلی، کهنه سربازانی که خدمت نظامی فعال در یا بعد از ۸ سپتامبر ۱۹۸۰ داشته‌اند، یا افسرانی که بعد از ۱۶ اکتبر ۱۹۸۱ وارد خدمت نظامی فعال شده‌اند، حداقل میتوانند به دوره رزمندگی فعال معرفی شوند. تریخیس از رزمنده فعال باید تحت شرایطی غیر از اخراج صورت گرفته باشد. معلولیت دائمی و همیشگی باید به دلایلی غیر از اشتباهات رفتاری خودسرانه کهنه سرباز به وجود آمده باشد. کهنه سربازان دوره جنگی که ۶۵ سال یا بیشتر دارند و به عنوان نیازمندان خدمات و درآمد معرفی شده‌اند نیز شایستگی دریافت مستمری را دارند بدون اینکه شرایط فیزیکی فعلی آنها مورد توجه قرار گیرد

در آمریکا، در سال ۱۸۱۲ کنگره قانونی را از تصویب گذراند که به همه آنهایی که از معلولیت‌هایی که ناشی از خدمت نظامی در طول جنگ‌های انقلاب رنج می بردند، مستمری‌هایی پرداخت شود. همچنین بیوه زنهای که شوهرانشان را در نتیجه جنگ از دست داده بودند، می توانستند درخواست کمک کنند. در واقع این قانون برای کهنه سربازان از جنگ برگشته و بیوه زنانی که از سربازان کشته شده باقی مانده بودند، یک فرصت عالی بود تا به زندگی جدیدشان سروسامان بدهند. البته مقدار مستمری ای که به این افراد پرداخت می شد در مقابل فداکارها و هزینه هایی که انجام داده بودند میزان مستمری و جبران خسارت ارائه شده به کهنه سربازان ناچیز بود اما برای اکثرشان تنها مایه بقا بود.

«برنامه اشتغال و توانبخشی حرفه ای برای فرزندان کهنه سربازان» یک از قوانین حمایتی از کهنه سربازان میباشد. برنامه اشتغال و توانبخشی حرفه ای، برنامه آموزش حرفه ای را مدیریت می کند تا با استفاده از آن بچه های خاصی از فرزندان کهنه سربازان را برای آمادگی و دستیابی به شغل مناسب توانمند سازد. خدمات ممکن است شامل خدمات مشاوره ای و توانبخشی،

سرویسهای آموزش و استخدام منتهی به شغل مناسب باشد. VA برای این سرویسها پول پرداخت می کند. (همان)

یکی از مهمترین گروههای کهنه سرباز که نیازمند خدمات و بذل توجه بیشتری می باشند، کهنه سربازان معلولی هستند که در جریان جنگ و یا در نتیجه پیامدهای فعالیت دوره جنگ معلول و ناتوان گشته اند. بدین منظور دپارتمان امور کهنه سربازان با اختصاص بودجه ای معادل یک میلیارد و چهارصد و شصت و پنج میلیون و هفتصد و هفتاد و یک هزار دلار در ماه سعی کرده تا خدمات مورد نیاز این دسته از کهنه سربازان را تأمین نماید. (همان).

«جبران خسارت معلولیت» یکی از مزایای کمک نقدی برای کهنه سربازانی است که به دلیل مجروح شدن یا بیمار شدن و یا تشدید بیماری در دوران خدمت نظامی فعال معلول شده اند. خدمت کهنه سرباز باید از طریق جدا شدن یا ترخیص تحت شرایطی غیر از اخراج به پایان رسیده باشد. جبران خسارت معلولیت برحسب میزان معلولیت و تعداد وابستگان و مستمری ماهیانه تغییر می کند. مزایا شامل مالیات بردرآمد فدرال یا ایالتی قرار نمی شود. (همان)

«کمکهای مالی تکمیلی»^۱ یکی دیگر از برنامه های حمایتی از کهنه سربازان آمریکایی است. کهنه سربازانی که هم اکنون ضمانتنامه وام استحقاقی دارند می توانند یک وام تضمینی یا وام مستقیم را از VA دریافت نمایند تا امکان خرید خانه های انطباق یافته خاص را بدست آورند. میزان وام تضمین شده با میزان ارائه آن توسط وام دهنده های خصوصی متفاوت است اما حداکثر وام مستقیم از VA، سی و سه هزار دلار می باشد.

«کمک هزینه خرید یا مناسب سازی اتومبیل»^۲ کهنه سربازانی صلاحیت استفاده از این مزیت را دارند که به دلیل شرایط ناشی از دوره خدمت یکی یا هر دو دست یا پایشان باشد را از دست داده باشند و یا برای همیشه امکان استفاده از آنها را نداشته باشند، یا دچار اختلالات بینایی همیشگی تا درجه مشخصی در هردو چشم باشند. کهنه سربازانی که مستحق جبران خسارت برای خشکی مفصل (تحرک ناپذیری) یک یا هردو زانوی خود و یک یا هردو قسمت کفل خود باشند، از مساعدت مالی برای تجهیز انطباقی یک اتومبیل برخوردار می شوند.

«کمک هزینه پوشاک»^۳ از جمله حمایت های قانونی از کهنه سربازان آمریکایی است. این کمک هزینه به هر کهنه سربازی که مستحق دریافت جبران خسارت برای معلولیتهای ناشی از دوران خدمت باشد تعلق می گیرد. همچنین این کمک هزینه به کهنه سربازانی می تواند اختصاص

1 - Supplemental Financing

2 - Automobile Assistance

3 - Clothing Allowanc

باید که وضعیت خاص بطوریکه از اعضای مصنوعی یا تجهیزات ارتوپدیک استفاده کند- کمک هزینه سالیانه پوشاک به او پوستی آنها نیازمند داروی تجویز شده ای باشد که استفاده از پوشاکهای معمولی خطرات جبران ناپذیری را برای کهنه سرباز به دنبال داشته باشد. یکی دیگر از حمایت های قانونی که برای کهنه سربازان آمریکایی در نظر گرفته شده است «کمک هزینه برای وابستگان» است.

کهنه سربازانی که دچار معلولیت ۳۰ درصد و بیشتر ناشی از شرایط دوران خدمت باشند مستحق دریافت کمک هزینه های اضافی برای وابستگانشان هستند. مقدار این کمک هزینه اضافی به تعداد وابستگان و میزان معلولیت بستگی دارد. کهنه سربازی که برحسب تشخیص VA نیازمند کمکهای معمولی و مراقبت شخص دیگری باشد، و نیز کهنه سربازی که بطور دائمی خانه نشین شده باشد، مستحق دریافت جبران خسارت معلولیت و مزایای مستمری بیشتری است. کهنه سربازانی که میزان معلولیت او ۳۰ درصد یا بیشتر باشد مستحق دریافت کمک هزینه خاص برای همسر یا شخص دیگری است که از او مراقبت کرده و به او کمک می کند.

«برنامه حمایتی اسپینا بیفیدا»^۱ یکی از برنامه های حمایتی از کهنه سربازان آمریکایی است. این برنامه مختص بچه های بیولوژیکی کهنه سربازان زن و مردی است که در ویتنام از ۹ ژوئن ۱۹۶۲ تا ۷ می ۱۹۷۵ خدمت کرده اند، یا کسانی که در داخل یا نزدیکی منطقه غیرنظامی کره از ۱ سپتامبر ۱۹۶۷ تا ۳۱ آگوست ۱۹۷۱ خدمت نموده اند. کمک هزینه مالی در سه سطح معلولیت و برمبنای علایم عصبی شناختیای که شدت معلولیت را تعریف می کند، پرداخت خواهد شد: اختلال عملکرد اندامهای اصلی، اختلال عملکرد شکم و مثانه، اختلال عملکرد هوشی. «کمک هزینه های ویژه فرزندان با نواقص خاص جسمی» یکی دیگر از حمایت های قانونی از کهنه سربازان است. فرزندان کهنه سربازان ویتنامی که با نواقص خاصی متولد می شوند می توانند صلاحیت استفاده از مزایای دو برنامه مجزا را داشته باشند- برنامه اسپینا بیفیدا^۲ و برنامه فرزندان کهنه سربازان زن ویتنامی. مزایای هر دو برنامه شامل کمک هزینه های ماهیانه، مراقبت بهداشتی خاص معلولیت، و در صورت امکان آموزشهای حرفه ای می شود. قانون "بچه"^۳ را به عنوان بچه طبیعی کهنه سربازان ویتنامی - بدون توجه به سن یا وضعیت تأهل- تعریف می کند. دوره حاملگی بچه باید بعد از تاریخ اولین بازگشت کهنه سرباز از جمهوری ویتنام باشد.

1 - Spina Bifida

2- Spina Bifida

3 - Child

سرویس تعیین شده شامل خدمت در ارتش، نیروی دریایی یا نیروی هوایی، و همچنین خدمت در سواحل آبی و مکانهای دیگری می شود که خدمت در ویتنام بوده است. یکی از دیگر از برنامه های حمایتی از کهنه سربازان آمریکایی «پاداش مرگ» است. سرویسهای نظامی یک پاداش مرگ را برای خویشاوند درجه اول اعضای سرویس عرضه می کنند. پاداش مرگ برای فوت رزمنده فعال یا بازنشستگانی که ۱۲۰ روز بعد از بازنشستگی در نتیجه جراحت یا بیماری مرتبط با خدمت فوت کرده اند، پرداخت می شود. این پاداش را والدین، برادران یا خواهران اگر که به عنوان خویشاوند بعدی شناخته می شوند را دریافت نمایند.

«وام های مخصوص زارعت و مسکن»، «حمایت از کسب و کارهای کوچک»، «اولویت های استخدامی»، «برخورداری از وام مسکن»، «خدمات بهداشتی و درمانی»، «خدمات داروخانه ای بیماران سرپایی»، «مراقبت در بیمارستان خصوصی یا آسایشگاه سالمندان»، «برنامه مسافرت مفید»، «بیمه زندگی» از دیگر از برنامه های حمایتی از کهنه سربازان آمریکایی است.

قوانین حمایتی چین

دولت جمهوری خلق چین نیز جهت حمایت از نظامیان خود «سازمان امور کهنه سربازان» را تاسیس کرده است. بودجه سالانه سازمان امور کهنه سربازان چین بیش از ۴۵۰ میلیارد یوان است و حدود یک میلیون و سیصد و پنجاه هزار نفر را در مراکز درمانی، دفاتر خدمات رسانی و قبرستانهای ملی به استخدام در آورده است. تعداد زیادی بیمارستان، دانشکده پزشکی و سایر مؤسسات بهداشتی و درمانی و نیز دفاتر خدمات رسانی وابسته به این سازمان هستند که در راستای خدمات رسانی و تقدیر از ایثارگران عمل می کنند. این سازمان حمایت ها و تسهیلاتی را در نظر گرفته است. دولت چین با در نظر گرفتن جوایز و پاداش هایی برای جانبازان و فراهم آوردن مستمری و یارانه هایی برای خانواده های ایشان در صدد حمایت از نظامیان و مصدومین و معلولین نظامی میباشد. همچنین دولت مسئولیت سازماندهی فعالیت های مربوط به ارائه خدمات ترجیحی به خانواده های نظامیان و جانبازان را دارد. دولت برای افسران بازنشسته ارتش، باشگاه هایی را تدارک دیده است. این باشگاه ها برای نظامیان داوطلب معلول که موفق به احراز نشان ردیف اول یا ردیف های ویژه نشان لیاقت و شایستگی شده اند نیز ساخته شده است. امکانات دیگری نیز از قبیل بیمارستان های مخصوص نظامیان داوطلب که از بیماری های مزمن رنج می برند، بیمارستان هایی برای نیروهای داوطلب مردمی دچار بیماری ذهنی، آسایشگاه هایی برای سربازان سالمند بدون فرزند، نیز ساخته شده است. در حاضر تعداد ۱۱۵ موسسه خدمات پزشکی و دارویی و نیز بالغ بر ۱۱۷۵ آسایشگاه برای سربازان معلول در سراسر چین ساخته شده است. به طور کلی دولت چین

با تمام توان خود از جانب‌اخترگان میهن‌قردانی می‌کند. (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۰، صص ۲۹-۳۲)

«اولویت جهت استخدام» از جمله امتیازات ویژه کهنه‌سربازان چینی است. سازمان امور کهنه‌سربازان چین به ادارات دولتی اجازه می‌دهد که در شرایط خاصی که قانون معین کرده است، کهنه‌سربازان واجد شرایط را بدون رقابت انتصاب کنند.

(<http://www.reuters.com/china/demonstrations.tm/675422.html>)

کهنه‌سربازان چینی در سال ۱۹۸۶ کمک بلاعوض سی هزار یوآن تا پنجاه هزار یوآن دریافت کردند. سازمان امور کهنه‌سربازان چین خدمات آموزشی و تحصیلی خود را در اختیار کهنه‌سربازان واجد شرایط قرار می‌دهد و بدین منظور برنامه‌های متعددی را در راستای رفع نیازهای آموزشی آنان طراحی کرده است. همچنین حمایت‌ها و خدمات دیگری به کهنه‌سربازان و خانواده‌های ایشان ارائه می‌گردد که عبارتند از: «حمایت از کسب و کارهای کوچک»، «حمایت از اشتغال معلولان»، «خدمات برای کهنه‌سربازان نابینا»، «کمک هزینه نگهداری از معلولان به خانواده‌های ایشان»، «کمک هزینه خرید مسکن»، «معالجات دندانپزشکی»، «خدمات دارویی رایگان»، «بیمه زندگی». (همان).

قوانین حمایتی ژاپن

در کشور ژاپن نیز «دپارتمان امور کهنه‌سربازان ژاپن» متصدی خدمات رسانی به ایثارگران در این کشور است. از جمله حمایت‌های صورت گرفته از کهنه‌سربازان و معلولان نظامی ژاپنی، «اولویت برای استخدام» می‌باشد. این اولویت استخدامی علاوه بر اینکه برای خود کهنه‌سربازان در نظر گرفته شده است برای بیوه‌های کهنه‌سربازان فوت کرده و مادران پرسنل نظامی که در خدمت مرده بودند نیز منظور می‌گردد. «وام‌های مخصوص کشاورزی با بهره کم» یکی دیگر از امتیازات کهنه‌سربازان ژاپنی است. از جمله حمایت‌های دولتی از کهنه‌سربازان ژاپنی اعطای «وام‌های خود اشتغالی» و «حمایت از کسب و کارهای کوچک» است.

(<http://www.veteranaffairs.gov.jp/assurances>)

اما از مهمترین حمایت‌های دولتی از کهنه‌سربازان ژاپنی را می‌توان «نظام پرداخت مستمری» دانست. بر اساس جزوه‌ای که توسط سازمان بازنشستگی، دفتر مدیریت و هماهنگی دولت ژاپن تحت عنوان «چهارچوب نظام پرداخت مستمری در ژاپن» تهیه شده است، دو دستگاه متولی پرداخت مستمری در مورد آسیب دیدگان جنگ هستند: «دفتر مدیریت و هماهنگی» که در ارتباط با مقرری پرسنل نیرویهای مسلح فعالیت دارد و «وزارت بهداشت و رفاه کار» که ارائه‌کننده خدمات به پرسنل غیر نظامی است.

(http://www.japanesemanagement.jp.com/2006_veterans/12343.html)

همچنین برنامه «حمایت از مسکن» کهنه سربازان در دستور کار دپارتمان امور کهنه سربازان ژاپن قرار گرفت. در سال ۱۹۴۹ برنامه ایجاد مسکن با اجاره کم آغاز شد و پانزده هزار خانوار از مزایای این طرح بهره مند شدند. بعدها اعطای «وام مسکن» در قالب های مختلف اجرایی شد. اعطای «بلیط رایگان اتوبوس و مترو» به کهنه سربازان از جمله دیگر خدمات دپارتمان کهنه سربازان ژاپنی می باشد. همچنین اعطای «وام خرید خودرو» و «تجهیز خودرو به وسایل کمک حرکتی» نیز از دیگر خدمات ارائه شده به کهنه سربازان ژاپنی است. نیز هزینه آب، برق و گاز مصرفی برای کهنه سربازان ژاپنی «نیم بهاء» محاسبه می شود. (<http://www.china.org.cn/e-> white/20040907/7.htm). «پرداخت کمک هزینه تحصیلی» به کهنه سربازان و بستگانشان از دیگر حمایت های دولت ژاپن می باشد. ساخت «بناهای یاد بود»، «اعطای مدال ها» و «نشان های افتخار» از دیگر اقدامات دولت ژاپن در راستای تکریم کهنه سربازان میباشد. «خدمات رایگان پزشکی و بهداشتی»، «خدمات رایگان مشاوره»، «خدمات دندانپزشکی»، «خدمات رایگان دارویی» (همان) از دیگر خدمات ارائه شده به کهنه سربازان ژاپنی است.

قوانین حمایتی الجزایر

در کشور الجزایر «وزارت مجاهدین» مسئول اصلی خدمات رسانی به ایثارگران در این کشور است. بودجه سالانه وزارت مجاهدین برای ایثارگران و خانواده هایشان حدود ۱۲۰ میلیارد دینار است. وزارت مجاهدین الجزایر حدود ۳۲۰ هزار نفر را در بیمارستانها و سایر مراکز درمانی، دفاتر خدمات رسانی، قبرستانهای ملی و موزه های مخصوص جنگ به استخدام درآورده است. چندین بیمارستان، دانشگاه و دانشکده پزشکی و سایر موسسات بهداشتی و درمانی از قبیل مراکز توانبخشی و غیره وابسته به این وزارتخانه هستند. همچنین تعداد زیادی از سازمانهای غیر دولتی و داوطلبانه با این وزارت خانه همکاری می کنند. (http://en.wikipedia.org/wiki/algeria_veterns_Affairs)

در قانون «وزارت مجاهدین» بر حقوق ایثارگران معلول تاکید شده است و «دسترسی به منابع اطلاعاتی»، «آموزش و تحصیلات»، «مسکن»، «اشتغال»، «خدمات سفر»، «توسعه سازمانهای اجتماعی» از جمله این حقوق برشمرده شده است. در همین راستا «اولویت های استخدام» از جمله مزایای کهنه سربازان الجزایری است. همچنین کهنه سربازانی که دچار معلولیت شده اند نسبت به سایر ایثارگران دارای اولویت در آزمون های استخدامی دولت هستند. همچنین تا زمانی که کهنه سربازان معلول شغل مناسب خود را پیدا نمایند از «کمک های نقدی» دولت بهره مند می شوند. (<http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-472.html>).

در ماده ۲۶ «قانون حمایت از رزمندگان الجزائر» آمده است: «خانواده های شهدا و رزمندگان و همسران و فرزندان صغار و مجروحین بدون تعیین سن خاصی از این مزایا استفاده می کنند: درمان رایگان در همگی موسسات دولتی جهت بیماریها و آسیب های وارده، ساخت اعضای مصنوعی و ترکیب و ترمیم رایگان آنها جهت آسیب دیدگان، درمان بیماریهای صعب العلاج در داخل و خارج از کشور».

طبق ماده ۲۷ «قانون حمایت از رزمندگان الجزائر» نیز آمده است: «همسران شهید و فرزندان آنها، آسیب دیدگان و فرزندانشان و رزمندگان و همسرانشان و فرزندانشان از حمل و نقل رایگان یا از تخفیف در هزینه همه وسایل حمل و نقل اعم از خشکی، دریایی، هوایی چه عمومی و چه ویژه بر خوردار می باشند. همه آسیب دیدگان بزرگسال نیز در عین حال از مزایای این ماده بر خوردار می باشند.»

در ماده ۲۸ «قانون حمایت از رزمندگان الجزائر»، برای رزمندگان و همسران و فرزندان شهدا، «اولویت اشتغال» و «ارتقای شغلی» پیش بینی شده است. در ماده ۲۹ قانون فوق الذکر مقرر شده است: «رزمندگان و همسران و فرزندان شهدا که کارمند می باشند در طول دوران کاری برای یک بار می توانند از حق ارتقای ویژه به علاوه دو رتبه بالاتر در رتبه بندی اداری و همچنین معافیت از آزمونهای کاری در درون سازمانهای عمومی که در آنها به کار مشغولند در صورت احراز شرایط خواسته شده بر خوردار باشند». در ماده ۳۰ قانون فوق الذکر «حق حفاظت از پست های کاری به صورت دائم و تعلیقی»، در ماده ۳۱ امتیاز «تخفیف در سن و مضاعف سازی سالهای حضور و مشارکت در انقلاب آزادی بخش ملی»، در ماده ۳۴: «اختصاص ۲۰ درصد مسکن و زمین های مسکونی به نفع رزمندگان و خانواده های ایشان»، در ماده ۳۵: «اولویت دست یابی به زمین های کشاورزی برای رزمندگان و خانواده های ایشان»، در ماده ۳۶: «بهره مندی از وام های سرمایه گذاری اقتصادی و کشاورزی با تخفیف پنجاه درصدی در بهره آنها» پیش بینی شده است.

علاوه بر موارد پیش گفته، کهنه سربازان الجزایری از حق جبران خسارت معلولیت که به صورت کمک بلاعوض از مبلغ یک میلیون دینار تا یک میلیون و پانصد هزار دینار پیش بینی شده است بهره مند میگردند. نیز رزمندگان دچار ۳۰ درصد و بیشتر معلولیت مستحق دریافت «کمک هزینه برای بستگان و خانواده» به صورت اضافه بر حمایت های مالی دیگر میباشند. همچنین در حوزه آموزش، کهنه سربازان و خانواده ه و فرزندان ایشان از «کمک هزینه های تحصیلی دانشگاهی» برخوردارند این حمایت های به قدری بوده است که اکثر فرزندان شهدا امروزه در الجزایر به دلیل تحصیلات بالا به مقامات اجرایی و کشوری رسیده اند. همچنین کهنه سربازان از «بلیطهای رایگان اتوبوس و مترو» برخوردارند. نیز «تسهیلات خرید یا تجهیز خودرو» نیز برای ایشان در نظر

گرفته شده است. در خصوص هزینه های مصرفی آب، برق، گاز و تلفن برای کهنه سربازان به صورت «نیم بهاء» محاسبه می گردد (http://www.nawaat.org/portail/article.php3?id_article=226).

نتیجه گیری

در این تحقیق حقوق اختصاصی ایثارگران با نگاهی به آیات قرآن کریم و حقوق و قوانین کشورها مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. از جمله نتایج پژوهش آن است دو دسته حقوق برای ایثارگران در قرآن کریم و روایات اسلامی مورد لحاظ قرار گرفته است یک دسته گروه معنوی و یک دسته گروه حقوق مادی. از آیات ۹۵ سوره نساء، ۱۱۱ سوره توبه، ۱۲۰ سوره توبه استنباط می گردد که از نظر شارع مقدس باید ایثارگران و مجاهدان فی سبیل الله در جامعه گرامی داشته شوند و مورد احترام و تکریم قرار گیرند. شاید بتوان بخشی از تکریم و گرامیداشت مقام شامخ مجاهدین و ایثارگران را با جبران خسارت های جسمی و مادی که به آنها وارد شده است ترمیم کرد و اعطای «اجر مادی» منافاتی با اجر معنوی ندارد چرا که اساسا هیچ چیز جایگزین «اجر معنوی» ایثارگران نزد خداوند متعال نمی گردد لکن این بدان معنا نیست که جامعه، کارگزاران و حکومت اسلامی نسبت از تکریم معنوی و مادی ایثارگران غفلت بورزد چرا که مجاهد و ایثارگر در راه خدمت به جامعه متحمل آسیب های جسمی و مادی شده است و اکنون این جامعه و حکومت است که باید پاسخگوی گرامت این از خودگذشتگی و جانفشانی باشد. بنابراین از مذاق شریعت چنین استنباط می گردد که تکریم و بزرگداشت ایثارگران امری مطلوب نزد پروردگار است لکن شیوه های اجرای این تکریم به عقلا و حکومت اسلامی سپرده شده است تا با انتخاب بهترین شیوه ها مجاهدان فی سبیل الله را تکریم نمایند.

همچنین اقتضای آیات ۴۱ و ۶۹ سوره انفال، قاعده قرآنی - فقهی عدالت، اقتضای آن است که برای جبران خسارت های مادی و معنوی ایثارگران و مجاهدان راه حق حکومت اسلامی اعم از قوای سه گانه و سایر ارکان آن با تنظیم قوانین و مقررات حمایتی تلاش های کافی را در این زمینه مبذول نمایند.

از نظر علم حقوق «تبعیض مثبت و روا» و «حق بر خوشبختی» دو مبنای مهم وضع و جعل قوانین برای حقوق اختصاصی ایثارگران می باشد. در ایران، قوانین گوناگونی بر حقوق اختصاصی ایثارگران دلالت دارد از جمله بهترین آنها قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران است. در قوانین آمریکا برنامه های حمایتی از کهنه سربازان و خانواده های آنها مقرر شده است. از جمله برنامه های حمایتی از کهنه سربازان آمریکایی عبارتند از: اولویت استخدامی، دریافت مزایای پرداختی، دریافت مستمری، برنامه اشتغال و توانبخشی حرفه ای برای فرزندان کهنه سربازان،

جبران خسارت معلولیت، کمک های مالی تکمیلی، کمک هزینه خرید یا مناسب سازی اتومبیل، کمک هزینه پوشاک، کمک هزینه های ویژه فرزندان با نواقص خاص جسمی. دولت جمهوری خلق چین نیز جهت حمایت از نظامیان خود «سازمان امور کهنه سربازان» را تاسیس کرده است و مهمترین برنامه های حمایتی این سازمان عبارتند از: «حمایت از کسب و کارهای کوچک»، «حمایت از اشتغال معلولان»، «خدمات برای کهنه سربازان نابینا»، «کمک هزینه نگهداری از معلولان به خانواده های ایشان»، «کمک هزینه خرید مسکن»، «معالجات دندانپزشکی»، «خدمات دارویی رایگان»، «بیمه زندگی». از مهمترین حمایت های دولتی از کهنه سربازان ژاپنی را می توان «نظام پرداخت مستمری» دانست. همچنین دولت ژاپن با اعطای بلیط رایگان اتوبوس و مترو، «وام خرید خودرو»، «هزینه تجهیز خودرو به وسایل کمک حرکتی»، «خدمات رایگان بهداشتی، دارویی و دندانپزشکی» از کهنه سربازان خود حمایت میکند. کشور الجزایر نیز با تصویب قانون حمایت از رزمندگان الجزایر به طور گسترده از مجاهدان و ایثارگران خود حمایت می نماید. در نتیجه حمایت مادی و معنوی از ایثارگران و کهنه سربازان در کشورهای دنیا مورد توجه قرار گرفته است و با وضع قوانین دولت ها به این امر مهم اهتمام دارند.

منابع

قرآن کریم

فکوهی، ناصر، «سازوکار تبعیض مثبت به مثابه ابزار محرومیت زدایی با نگاهی به موقعیت زنان در ایران»، پژوهش زنان، ۱۳۸۴، شماره ۳، ص ۳۲-۴۸.

طباطبائی، محمدحسین (۱۳۷۴ش)، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ترجمه سید محمدباقر موسوی همدانی، قم: انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

کلینی، محمدبن یعقوب (۱۴۰۷)، *الکافی*، تهران: دارالکتب الاسلامیه.

طوسی، شیخ ابوجعفر (۱۴۲۳)، *تهذیب الاحکام*، بیروت: دار التعارف للمطبوعات

طوسی، شیخ ابوجعفر (۱۳۸۷ق)، *المبسوط فی فقه الامامیه*، تهران: المکتبه المرتضویه لإحياء الآثار الجعفریه

جمعی از نویسندگان، *بررسی چگونگی تکریم از رزمندگان و ایثارگران در سایر ملل*، کمیته علمی ستاد همایش ایثارگران و شوراها اسلامی شهر، تهران: ۸۵۳ نشر شاهد، ۱۳۸۰، صص ۲۹-۳۲.

جاوید، محمدجواد؛ نیک نژاد، سامان (۱۳۹۷)، «*حق خوشبختی در جبران حقوق طبیعی جانبازان و ایثارگران*»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۴۸، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷: صص ۴۵-۶۴.

ویژه، محمدرضا (۱۳۸۳)، «*مفهوم اصل برابری در حقوق عمومی نوین*»، نشریه حقوق اساسی، ۱۳۸۳، ش ۲، صص ۲۱۳-

۲۵۲

قوانین

- «قانون راجع به معافیت آن عده از معلولین انقلاب اسلامی که قادر به کار می باشند همچنین افراد خانواده شهدا و معلولین از شرط بند ج ماده ۱۴ قانون استخدام کشوری» مصوب ۱۶/۰۶/۱۳۶۱
- «قانون الزام دولت جهت استخدام ده درصد از پرسنل مورد نیاز خود از بین جانبازان انقلاب اسلامی و بستگان شهداء» مصوب ۱۳۶۴/۱۱/۳
- «قانون استخدام جانبازان» مصوب ۱۳۶۷
- «قانون استخدام ارتش جمهوری اسلامی ایران» مصوب ۷/۷/۱۳۶۷
- «مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی» مصوب ۱۳۷۰/۷/۲۱
- «قانون استخدام وزارت اطلاعات» مصوب ۱۳۷۴/۴/۲۵
- «قانون استخدام نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران» مصوب ۱۳۸۲/۱۱/۱۷
- «قانون تسهیلات استخدامی و جانبازان انقلاب اسلامی» مصوب ۳۱/۲/۱۳۷۴
- قانون نحوه تعدیل نیروی انسانی دستگاه های دولتی مصوب ۱۳۶۶/۱۰/۲۷
- قانون گزینش معلمان و کارمندان آموزش و پرورش مصوب ۱۴/۶/۱۳۷۴
- آیین نامه اجرایی قانون گزینش و استخدام قضات مصوب ۱۳۷۹/۱/۳۱
- «قانون حمایت از آزادگان پس از ورود به کشور» مصوب ۱۳۶۸/۹/۱۲
- «قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران» مصوب ۱۳۹۱/۱۲/۱۴
- قانون حمایت از رزمندگان الجزائر.

منابع لاتین

- Abdul-rahman muhammad saed (1999). the meaning and explanation of the glorious qur'an (vol 10), MSA Publication Limited.
- Bagenstos Samuel R & Schlanger Margo (2007). Hedonic damages, hedonic adaptation, and disability.
- Catherine Elliott & Frances Quinn (2005). Tort Law. (London: Pearson Education).
- Choi Jung-Kyoo & Bowles Samuel (2007). The coevolution of parochial altruism and war, 318 science.
- Cousy Herman & Droshout Dimitri (2001). Damages for non-pecuniary loss in a comparative perspective.
- Daniel Kahneman et, al. eds. (2003). Well-being: the foundations of hedonic psychology (Russell Sage Foundation).
- Davidson Richard J (2004). Well-being and affective style: neural substrates and biobehavioural correlates, 359 Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences.
- Eric A. Posner (ed.) & Cass R. Sunstein (ed.) (2010). Law and Happiness, Chicago: University of Chicago Press.
- Foster James Carl & Segers Mary C (1999). elusive equality: liberalism, affirmative action, and social change in America, Associated Faculty Press Inc.
- J. O'Connell & T. Baiey (1972). The history of payment for pain and suffering, University of Illinois Law Forum.

- James C. Foster & Mary C. Seegers (1983). *Elusive Equality: Liberalism, Affirmative Action, and Social Change in America*, Port Washington, NY: Associated Faculty Press.
- JAMES MCCONVILL (2005). *the false promise of pay for performance: embracing a positive model of the company executive*, Melbourne: Sandstone Academic Press.
- Javid Mohammad Javad (2013). *Positive Discrimination in Islam and The Rights of Religious Minorities in Islamic State*, *Islamic Government Quarterly*.
- John David Skrentny (1996). *The Ironies of Affirmative Action: Politics, Culture, and Justice in America*, Chicago: University of Chicago Press.
- Kahneman Daniel, et, al. (1999). *Well-being: Foundations of hedonic psychology*, Russell Sage Foundation.
- Komesar Neil K (1974). *Toward a general theory of personal injury loss*, 3 *The Journal of Legal Studies*.
- L. Michael & V. Smith Stan (1990). *Economic Hedonic Damages: The Practice Book for plaintiff and Defense Attorneys*, Brookshire: Anderson Publishing Company.
- Larsen Randy J & Fredrickson Barbara L (1999). *Measurement issues in emotion research*.
- Nasution Mustafa Edwin (2009). *Islamic spirit and moral in economics*,
- Nussbaum Martha C (2000). *Aristotle, politics and human capabilities: A response to Antony, Arneson, Charlesworth, and Mulgan*, 111 *Ethics*.

منابع اینترنتی

- www.vba.va.gov/bln/21/Rates.
- <http://www.reuters.com/china/demonstrations.tm/675422.html>.
- <http://www.veteranaffairs.gov.jp/assurances>.
- http://www.japanesemanagement.jp.com/2006_veterans/12343.html
- <http://www.china.org.cn/e-white/20040907/7.htm>.
- http://en.wikipedia.org/wiki/algeria_veterns_Affairs
- <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-472.html>.
- http://www.nawaat.org/portail/article.php3?id_article=226.

COPYRIGHTS

© 2023 by the authors. Licensee Islamic Azad University Jiroft Branch. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ارجاع: بزرگی محسن، ضرابی میترا، طاهری محسن، تحلیل حقوق اختصاصی ایثارگران با نگاهی به آیات قرآن کریم و حقوق و قوانین کشورها (مطالعه موردی: ایران، آمریکا، چین، ژاپن و الجزائر)، فصلنامه مطالعات قرآنی، دوره ۱۴، شماره ۵۴، تابستان ۱۴۰۲، صفحات ۲۵۰-۲۲۵.